

Тетяна Йосипівна Франчук
ORCID iD <http://orcid.org/0000-0003-2404-0771>
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та управління навчальним закладом
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський, Україна
franchuk@kpnu.edu.ua

Олександр Сергійович Мельник
ORCID iD <https://orcid.org/0009-0000-7997-4729>
аспірант кафедри педагогіки та управління навчальним закладом
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський, Україна
opndf22.melnyk@kpnu.edu.ua

ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО ФОРМАТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ

У науково-методичній статті порушуються проблеми дистанційної освіти, зокрема, забезпечення її ефективності у контексті застосування компетентісно/особистісно зорієнтованих технологій. Проаналізовано сутність дистанційної освіти та чинники, що знижують її ефективність в умовах сучасних реалій та викликів часу. Зосереджено увагу на практиці формального застосування інноваційних технологій, до яких відносно проєктні, що характеризуються невідповідністю форми та змісту (інноваційна форма та традиційно інформативно-репродуктивний спосіб організації навчальної діяльності у її контексті). Також у статті запропоновано авторську модель організації проєктного навчання в системі дистанційної освіти та описано алгоритми її реалізації з орієнтацією на критерії компетентісної освіти та умови дистанційного навчання.

Ключові слова: проєкт; дистанційні форми навчання; компетентісна освіта; модель; структура.

Вступ. Реалії сьогодення, пов'язані з екстремальними, стресогенними ситуаціями періоду воєнних дій та надалі – повоєнної відбудови, а також перспектив інтеграції в Європейський освітній простір (не номінальної, а реальної) не лише актуалізують стандарти компетентісної освіти всіх рівнів, а й обумовлюють нагальну потребу шукати гнучкі та адаптивні формати освітньої діяльності, які би сприяли реалізації її базових критеріїв якості.

Аксіологічні детермінанти розвитку системи освіти України стосуються перманентного поетапного підвищення її якості відповідно до ухвалених Самітом ООН цілей сталого розвитку людства на період з 2015 до 2030 років, відповідно до якого освіта класифікується як один із найпотужніших і перевірених засобів сталого розвитку (*Transforming*, 2015). До основних напрямів підвищення якості національної освіти всіх рівнів на період 2021–2030 років віднесено: упровадження в національний освітній простір основних ідей ціннісної та компетентісної освіти; створення безпечного середовища для життя і здоров'я здобувачів освіти; розвиток інтелектуального потенціалу нації; трансформацію системи управління освітою (*Національний технопарк*, 2021).

Слід зазначити, що всі ці напрями не є автономними самодостатніми аспектами у сфері освітньої діяльності, зокрема, професійної підготовки майбутніх педагогів, реалізація яких призведе до очікуваних результатів. Вони відзначаються високим рівнем взаємозв'язку та взаємозалежності і передовсім диктують необхідність пошуку форм освіти, в яких вони би реалізувалися комплексно. Загалом йдеться про цілісний освітній простір професійної підготовки майбутнього вчителя (його локальні варіанти об'єктивації), який формується за принципами компетентісної освіти, передбачає природовідповідне середовище, сприятливе для особистісної самореалізації інтелектуального,

особистісного потенціалу розвитку здобувачів освіти всіх рівнів (школярів, студентів, педагогів). Саме у цьому контексті важливо досліджувати формат дистанційної освіти та конкретні технології, спроможні забезпечити реалізацію означеного комплексу цілей. Проблеми проєктних технологій набувають особливої значущості в системі професійної підготовки педагога, оскільки це додатково стосується формування їх здатності використовувати ці технології в організації освітньої діяльності школярів.

Дослідженнями формату дистанційного навчання у вищій школі займалися, як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, а саме: Г. Беккет та Т. Слейтер (2005) дослідили структуру проєкту, зокрема, як інструменту для інтеграції мови, контенту та навичок; Б. Джамалпур, К. Кафіла, К. Чітанья, К. Кумар (2021) здійснили комплексний огляд онлайн-освіти та виявили вплив на студентів інженерних факультетів під час COVID-19; В. Бабійчук (2013) вивчала дистанційне навчання як сучасну форму підвищення кваліфікації педагогічних працівників галузі «природознавство» у системі післядипломної педагогічної освіти і прийшла до висновку, що дистанційна освіта відповідає логіці розвитку системи освіти і суспільства в цілому, де в першу чергу мають значення потреби кожної окремої людини; Ю. Богачков, В. Биков, В. Красношапка, В. Кухаренко та Ю. Пасіхов (2009) зробили висновок, що при організації дистанційної освіти, важливим є формування в здобувачів методичного підходу до використання інформаційно-комунікативних технологій задля доступності навчального матеріалу та підвищення ефективності освітнього процесу в цілому; Ю. Богачков, В. Биков та О. Пінчук (2014) досліджували психолого-педагогічні аспекти впровадження дистанційного навчання в освітніх закладах України та проєктування системи надання освітніх послуг учням у дистанційній формі; О. Гончар (2012) розкрила особливості реалізації педагогічної взаємодії учасників навчального процесу в умовах дистанційної освіти, означила загальні форми реалізації педагогічної взаємодії та визначила ролі суб'єктів навчального процесу дистанційної форми навчання; В. Ковальчук та І. Воротникова (2017) виділили три моделі використання елементів дистанційного навчання в школі, які реалізують навчання, взаємодію та співпрацю учасників освітнього процесу (1 модель характеризується використанням відкритих хмарних сервісів та Web 2.0 для реалізації певних навчальних та управлінських задач школи; у 2-й моделі використовуються системи підтримки управління навчанням та створенням контенту, 3 модель поєднує можливості використання технологій Web 2.0 та систем управління навчанням і контентом); О. Лотоцька та О. Пасічник (2020) визначили загальні принципи впорядкування дистанційної освіти, довідкову інформацію про інструменти та платформи, на яких можна вчити дистанційно, конкретні методики дистанційного навчання для початкової, основної та старшої школи; Т. Мачача (2020) визначила, що ефективність дистанційної освіти залежить, насамперед, від розроблення інноваційних методик і педагогічних технологій, тоді як цифрові інструменти і платформи є засобами їх реалізації; Є. Смирнова-Трибульська (2006) вивчала теоретичні і практичні аспекти використання в освіті інформатичних засобів Open Source у Польщі, П. Стефаненко (2014) вивчав впровадження технологій дистанційного навчання в рамках безперервної освіти військових фахівців. Зокрема, він розглянув процес актуалізації особистісної карти компетенцій військовослужбовця як основи управління його кар'єрою; Б. Шуневич (2013) досліджував стан популяризації дистанційного навчання у закладах освіти як форми навчання, І. Гевко (2020) розглядав можливості використання цифрових інформаційних ресурсів дистанційної освіти та інші.

Так, дослідження ефективності навчання з використанням форм дистанційної освіти в останні роки показало, що їх більшою мірою асоціюють з вимушеними формами відмови від звичних форматів (пандемія, війна). Дослідник Т. Мачача (2020), старший науковий співробітник відділу технологічної освіти Інституту педагогіки НАПН України зазначає: «Несподіваний виклик спричинив хаотичний пошук способів переведення процесу навчання з режиму офлайн в онлайн, показав, що система освіти на загальнодержавному рівні виявилася не готовою до впровадження дистанційного навчання». Позиція підтверджується експериментальними даними «Понад 80 % опитаних учителів організовують дистанційне навчання лише через просте пересилання учням переліку домашніх завдань. До того ж завдання часом такі, що їх нереально виконати в домашніх умовах та у визначені вчителем терміни. Також переважна кількість учителів не надають учням завдання для вибору, що дало б можливість урахувати їхні інтереси, потреби і можливості. З огляду на низькі навички

комунікації у віддаленому режимі, завдання часто не передбачують зворотного зв'язку, взаємодії учня з учителем та однокласниками». Відповідно, спостерігається низький рівень сприйняття цих форм фактично всіма учасниками освітнього процесу, що пояснюється багатьма причинами, з-поміж яких важливою є невідповідність/протиріччя між їх формою та адекватністю змістового наповнення, методичного забезпечення. Зокрема, це стосується і використання інноваційних підходів до організації освітнього процесу, до яких належать і проєктні технології. Результати такого підходу позначились не лише на якості освітнього процесу, а й психоемоційному стані його учасників.

Як показують результати досліджень, однією з найбільш значущих причин ситуації, що склалася, є недостатнє розуміння педагогами сутності дистанційної форми навчання, особливостей використання проєктних технологій, що передбачає не лише засвоєння знань, а й формування адекватного освітнього середовища, сприятливого для самореалізації учасників освітнього процесу.

Мета роботи: визначити загальні підходи, на їх основі – структурну організацію проєктної діяльності, алгоритмізацію поетапних дій, які би відповідали головним засадам компетентісної професійно-педагогічної освіти і реалізовувалися в умовах дистанційного навчання.

Методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення, за результатами яких проаналізовано сутність проєктних технологій в умовах дистанційної освіти; прогнозування, алгоритмізація та моделювання, на основі яких розроблено модель організації проєктної діяльності.

Проблематика розробки та використання інноваційних (компетентісно зорієнтованих) форм та технологій дистанційного навчання. Відповідно до прийнятого Міністерством освіти і науки України Положення про дистанційне навчання (2013), дистанційне навчання визначається як «сукупність педагогічних і цифрових технологій, паперових та електронних освітніх ресурсів, які забезпечують організацію процесу віддаленого навчання й самонавчання, взаємодію всіх його учасників для досягнення очікуваних результатів». Також дистанційне навчання трактується як «індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» (Положення, 2013).

Дослідниця В. Бабійчук (2013) акцентує увагу саме на середовищі в умовах дистанційної освіти, яке є одним з головних індикаторів компетентісної моделі і має бути сприятливим для інтерактивного навчання та самостійної роботи його суб'єктів. Вона зазначає, що «дистанційне середовище нівелює інформаційні кордони, посилюється якість навчального процесу, який переходить із площини теоретичного осмислення в суто практичне інтерактивне навчання, при якому зростає значення самостійної роботи тих, хто навчається» (с. 14).

У такий спосіб чітко визначена цільова спрямованість використання форм дистанційного навчання (а відтак і базові критерії ефективності), яка передбачає: індивідуалізований процес; прогнозування очікуваних результатів; присутність компонентів самостійної роботи (самонавчання); інтерактивний формат організації діяльності (взаємодія учасників); спеціалізоване середовище, яке формується за рахунок сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Усі ці ключові ознаки тісно корелюють з критеріями компетентісної освіти, як і проєктних технологій, що вказує на спорідненість та взаємозалежність проблематики дослідження, забезпечення комплексності практичної імплементації.

Узагальнення результатів теоретичних та експериментальних досліджень, представлених у вступній частині статті, а також власних досліджень дає можливість стверджувати, що попри прогресивність тенденцій до активного використання інноваційних технологій, головні проблеми невисокого рівня їх ефективності стосуються розуміння сутності інноваційних освітніх форматів та конкретних технологій їх реалізації. У цьому контексті варто акцентувати увагу на недоліках, які не лише сповільнюють процес поширення інновацій в освіті, а й містять до певної міри деструктивні ефекти.

На основі аналізу ми виділили проблеми використання інноваційних (компетентісно зорієнтованих) форм та технологій навчання, до яких належать проєктні, в умовах дистанційного навчання: 1). Сприймання інноваційних освітніх технологій, акцентуючи увагу не стільки на сутності, скільки на формі. В результаті – маємо досить поширені імітаційні процеси щодо використання

інновацій (пріоритетність форми), а також копіювання розроблених іншими авторами (і представлених, наприклад, в інформаційних джерелах) проєктів, що порушує базові принципи особистісно/зорієнтованої, компетентної освіти; 2). Використання дистанційних форм навчання як вимушених, не адаптуючи до них сучасні освітні стандарти, тобто спостерігається навчання за традиційними інформаційними технологіями у форматі дистанційної освіти, що апіорі понижує її якість, дискредитує саму форму; 3). Недооцінювання інтеграційних процесів, характеру функціонування складових цілісної освітньої системи (освітнього простору). Зокрема, в науковій літературі частіше знаходимо дослідження, які стосуються форм дистанційного навчання, використання проєктних технологій в умовах загальної освіти та окремо – професійної підготовки майбутнього педагога, практично залишаючи поза увагою високий рівень їх взаємозалежності. Йдеться про недооцінювання того факту, що в їх основі – навчальний процес, домінантні критерії якості якого є практично однаковими: особистісна орієнтованість, ключові компетентності, суб'єкт-суб'єктні взаємовідносини, інтерактивні форми навчання та ін.

У контексті останнього слід зазначити, що особливість педагогічної діяльності полягає в тому, що освітній процес (навчання) є метою та засобом професійної підготовки одночасно (учителя вчать вчити). Це означає: якщо педагога готувати до професії (організовувати навчальний процес) з домінуванням технологій інформаційно-репродуктивного навчання, то як би ми не оновлювали зміст освітніх програм, не додавали курси про особливості дистанційного навчання, проєктних технологій, вони не зможуть їх коректно використовувати на практиці, домінувати будуть звичні (фіксовані на рівні практичних, досвідних уявлень) підходи до організації освітнього процесу школярів.

Чинники розробки моделі проєктної діяльності здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання. Зважаючи на виділені вище недоліки впровадження інноваційних форм і технологій, ми розробили узагальнену модель проєктної діяльності, яка дає цілісне уявлення про її сутність та структурну організацію процесу підготовки проєкта, акцентуючи увагу на особистісно/компетентісно зорієнтованому підході та можливостях у процесі дистанційного навчання формувати адекватне освітнє середовище. Модель/циклограма легко адаптується до освітніх закладів різного рівня, оскільки вже на першому етапі її реалізації передбачає системну діагностику та врахування конкретних освітніх умов, рівня компетентності її учасників.

Виходимо з позиції, що найважливішим у процесі оволодіння майбутнім педагогом технологіями проєктної діяльності є розуміння логіки її організації, яка не лише фіксує елементи та послідовність їх реалізації, а й дає цілісне уявлення про сутність та змістово-технологічне забезпечення процесу. Значущим є розуміння того, що це не формальний процес наперед прогнозованих та спроєктованих дій, а забезпечення комплексного підходу до вирішення актуальної проблеми, яка має практичну цінність в ситуації, яка ніколи у тому самому варіанті не повторюється.

Представляємо структуру реалізації проєктної технології, специфікуючи її до особливостей освітнього процесу в системі професійної підготовки педагога. Отримуючи відповідний досвід, він зможе використати її і в організації освітньої діяльності школярів, а також для підвищення власної професійної компетентності.

На основі діагностичних замірів за критеріями готовності майбутніх педагогів до використання проєктних технологій, зроблених нами раніше, було констатовано не лише переважно низький рівень готовності студентів до проєктної діяльності, а й проблеми, які його обумовлюють. Врахування проблем дало можливість розробити модель підготовки проєкту, яка може бути використана як в умовах дистанційного, так і змішаного формату освіти, оскільки: а) проєктна робота починається тільки після того, як означені персоніфіковані цілі та вигоди у кожного учасника і групова робота сприймається як сприятливе середовище для їх реалізації. Так з'являється мотивація до взаємодії і формується освітнє середовище зацікавленості; б) передбачено поєднання/чергування індивідуальних та групових форм навчання, які реалізуються через інтерактивні форми навчання та комфортні умови самостійного виконання індивідуальних завдань. Узгодження інтересів індивіда та групи створює ситуацію запиту на комунікацію; в) стимулюється формування позиції студента як суб'єкта навчальної діяльності, професійного становлення, який реалізує діагностичні, управлінські, корекційні функції на всіх етапах виконання проєкту; г) педагог займає позицію фасилітатора, який в системі суб'єкт-суб'єктних взаємовідносин здійснює опосередковане управління процесом. Отож,

дистанційна освіта за таких умов буде особистісно, компетентісно зорієнтованою, оскільки вона програмується самою логікою та ходом виконання проєкту, вона і задає продуктивні формати роботи. Також результати діагностики показали, що найбільшу складність для студентів має дотримання логіки реалізації поетапних дій, тому основна увага акцентується саме на процесуальній складовій підготовки проєкту.

Циклограма реалізації проєкту. У структурі реалізації проєкту особливо важливим є початковий, тобто *стартовий етап розробки проєкту*, який передбачає чітке позиціонування цілей діяльності, бачення фінальних результатів з тим, аби усвідомлено підійти до їх виконання, спрогнозувати свою участь у процесі та профіт, який отримує кожен студент – учасник проєкту. Постановка проблеми відбувається у контексті практичної затребуваності проєкту, що вказує на його цінність у майбутній професійній діяльності. Окрім того, участь у проєктній роботі в системі освітньої діяльності є біфункціональною: з однієї сторони йдеться про професійну цінність отриманих результатів, з іншої – про навчальні компетентності, які набуває студент у цьому виді діяльності. Це особливо важливо для того, аби студентом уже на початку проєкту були закладені правильні орієнтири стосовно майбутніх активностей, що в цілому дасть можливість зайняти суб'єктну позицію, сприяючи процесам особистісної, професійної самореалізації у його контексті.

Суб'єктну позицію студента на першому етапі проєкту додає процес формування команди за умови, якщо він бере у цьому участь, оскільки у такий спосіб формується загальне уявлення про командну роботу і свою участь у ній. Особливу роль у забезпеченні якості проєктної роботи відіграє коректна діагностика проблеми за базовими показниками якості. Розроблений діагностичний інструментарій не лише дозволяє сформулювати комплексне уявлення про проблему, причини, що лежать в її основі, а й спрогнозувати систему роботи з її вирішення.

Ключовим для цього етапу є визначення мети, цілей роботи і одночасно моделювання кінцевого результату, тобто форм їх реальної об'єктивації у продуктах, що мають практичну цінність.

Особливе значення надаємо процесу, пов'язаному зі спонтанним осмисленням проблеми, генеруванням ідей у її контексті. Саме спонтанність «думання» над проблемою дозволяє кожному учаснику проєкту актуалізувати свій актив у її контексті та сміливо пропонувати ідеї, підґрунтя для яких інтегровано у досвід кожного на рівні якихось думок, суджень, практичних дій, уявлень про сутність проблеми та логіку її вирішення тощо. Обмін такими думками можна провести у вигляді мозкового штурму, як результат – фіксування та систематизацію думок (інколи алогічних, авантюрних) кожного. У цьому криється потенціал унікальності підходу до вирішення проблеми, а також потужний особистісно зорієнтований, мотиваційно-стимулювальний потенціал майбутньої роботи, оскільки системна аналітико-дослідницька робота над проєктом буде також опосередковано спрямована на підтвердження чи спростування своїх первинних уявлень про проєкт та візії щодо роботи над ним.

Закономірно, що *наступний, другий етап*, передбачає теоретичне осмислення проблеми і на його основі формування концепції проєктної діяльності. Слід зауважити, що аналіз літературних джерел, робота з іншими видами інформації, комунікація з учасниками команди щодо її обговорення буде проходити через призму уже створених на першому етапі смислів та пріоритетних зон інтересу. Саме такий підхід забезпечує особистісну зорієнтованість роботи з текстами, а також акцентування уваги на проблемах, які визначені як ключові у контексті виконання проєкту.

Вся попередня робота стосувалася підготовки до формування концепції проєкту як комплексного бачення проблеми, трактування її сутності (теоретичної та практичної) та підходів/алгоритмів вирішення. Іншими словами, концепція стосується визначення оптимальної (науково обґрунтованої) системи роботи з трансформації поставлених цілей в очікувані результати виконання проєкту (визначені практикою, замовниками) у рамках часових рамок та наявних змістово-технологічних, компетентісних ресурсів.

Відповідно до концепції формується зміст роботи, її структурна організація, які практично виглядають як види діяльності команди, окремих її учасників з адекватним змістовим наповненням та поетапними алгоритмами дій. На цьому етапі важливо співвіднести оптимально прогнозовані дії та реальні можливості команди з тим, аби з самого початку правильно розрахувати ресурс та коректно спланувати ефективність його реалізації. Балансування між оптимальним та реальним дає

можливість здійснювати ефективний менеджмент процесу щодо організації проєктної роботи, забезпечити її ефективний технологічний супровід. Слід відмітити, що управлінські дії повинні відповідати принципам гнучкості, динамічності, адаптивності і оперативно реагувати на перебіг процесу, вносячи доцільні корективи. Окрім того, у командній роботі важливим є принцип колегіальності, зміни ролей, тобто співучасті всіх учасників проєкту у реалізації різного рівня управлінських функцій у рамках загального управління процесом аби уникнути хаосу та конфліктогенних ситуацій.

Розподіл функцій в структурі реалізації проєкту за визначеною спільною для всіх концепцією передбачає виконання індивідуальних та групових завдань, які у будь-якому випадку будуть відображати персоніфіковані підходи до трактування проблем та алгоритмізації їх вирішення. Тому наступний етап командної роботи є надзвичайно важливим і водночас складним. Зокрема, освітні проєкти, як і інші – у сфері гуманітарних наук, передбачають особистісну орієнтованість та творчість у виконанні завдань і можуть результувати у продукти, які виходять за рамки чітко поставлених завдань або пропонувати нові аспекти їх вирішення, не передбачені у концепції та запрограмованих діях.

Тому важливо проаналізувати всі результати діяльності учасників проєкту, дослідницьких груп, які можуть: на цьому етапі посилити отримані позиції; визначені як цінні «знахідки», які доцільно використати у перспективі. Особливо значущими є «продукти» діяльності, які отримуються завдяки синтезуванню результатів роботи окремих учасників, груп, результатів співпраці, на їх основі – формування нових конструктів, які не можна було передбачити на початковому етапі роботи.

Ключовим індикатором визначення ефективності командної роботи над проєктом є практична апробація її результатів, що здійснюється через імплементацію розробленої або реконструйованої моделі діяльності, вирішення поставлених задач в умовах актуальної ситуації. Ефективність отриманих результатів проєкту закономірно діагностується через використання розробленого та застосованого на першому етапі роботи діагностичного інструментарію. Співвіднесення отриманого результату командної діяльності з поставленими цілями дозволить визначити реальний рівень їх досягнення. Комплексна оцінка роботи за базовими критеріями якості та проведена аналітична робота складають особливу цінність, оскільки важливо не лише виявити ефективність отриманих результатів, а й процес їх досягнення. Предмет аналізу може стосуватися всіх сегментів, відображених у структурі проєктної роботи (правильність постановки цілей, визначення алгоритмів роботи, розробки діагностичного інструментарію, якості змістово-технологічного супроводу, злагодженості командної роботи, конструктивності форм взаємодії та спілкування, якості управління процесом тощо).

Результати такого аналізу є цінними у перспективі як для подальшої організації командної роботи над проєктом, так і участі в ній кожного учасника. Окрім того, кожен студент може проаналізувати свою інтегральну здатність до проєктної діяльності в освітньому процесі, визначити компетентності, у їх структурі – особистісні якості, які є найбільш розвинутими і складають його актив, над якими важливо додатково попрацювати в рамках неформальної, інформальної освіти.

Рис. 1. Структура/циклограма реалізації проекту. (Джерело: авторська розробка).

Структура проекту представлена у вигляді циклограми (див. рис. 1), яка означає автономний цикл роботи над проєктом, який починається від постановки проблеми і завершується отриманим результатом. Однак, особливо у контексті освітнього процесу важливо акцентувати увагу на тому, що кожен завершений проєкт має програмувати наступний, який буде плануватися на вищому рівні якості, тобто на основі проаналізованого досвіду попереднього. Представлено узагальнену структуру проєкту, що акцентує увагу на його найважчій складовій – *логіці власне проєктувального процесу*. Її цінність полягає у високих адаптаційних можливостях, які можуть бути імплементовані до проєктів різних видів за проблематикою, типів за обсягом роботи та часовими рамками (все це враховується на етапі закладення головних параметрів проектної діяльності).

Тематика проєктів може бути різноманітною, головне – аби вона була актуальною і затребуваною реальною практикою. Директор ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» Євген Баженов (2022) звертає увагу на те, що особливої актуальності в умовах війни та повоєнного часу набувають питання національно-патріотичного виховання дітей та молоді, особливо в часи розгортання російсько-української війни, у зв'язку з чим стали пріоритетними проблеми формування національно свідомої особистості, збереження української ідентичності, формування ціннісних орієнтацій особистості, виховання громадянина-патріота. Актуальними залишаються технології дистанційного навчання, цифровізації освіти, здоров'язбережувальних практик, психолого-педагогічної підтримки.

За цими напрямками актуальними на сьогоднішній день є такі експерименти та інноваційні освітні проєкти, як: «Нова Українська школа», «Національний освітній технопарк», «Європейська інтегрована модель школи з угорською мовою навчання», «Авторська школа в Україні», «Педагогічна технологія «Росток», «Вальдорфська школа в Україні», «Інтелект України», «Ліга крилатих» (базова школа), інформаційна технологія «Єдина школа», «Я – дослідник 2.0 (дидактична система природничо-математичної початкової освіти)», «Технологія навчання учнів початкової школи «Розумники» (SmartKids)», «Розвиток бізнес-освіти в Україні як елемент державної політики сприяння розвитку підприємництва», «Система виховання громадянина-патріота в умовах профільного навчального закладу військово-професійної спрямованості», «Школа тьюторської майстерності», «Науково-методичні засади формування єдиного мережецентричного інформаційно-освітнього середовища загальноосвітніх навчальних закладів України», «Науково-методичні засади створення та функціонування всеукраїнського науково-методичного віртуального STEM-центру (ВНМБ STEM-центр)» (Освіта України, 2022).

У рамках визначених пріоритетних напрямів дослідження студенти можуть розробляти свої локальні проекти, виходячи з конкретних освітніх ситуацій, актуальних завдань у їх контексті. У такий спосіб студенти не лише вчать ефективно використовувати проєктні методи навчання, а й підвищують рівень своєї фахової компетентності.

Висновки. Отож, проєктні технології навчання реалізують основи компетентнісної, особистісно зорієнтованої системи освіти. Вони легко адаптується до умов дистанційного навчання, насамперед, через свою самодостатність та активність позиції всіх його суб'єктів, зацікавленість в отриманні результатів, які для кожного визначають персоніфіковану практичну цінність. За таких умов формат дистанційної освіти не буде сприйматися як вимушений, «нав'язаний зверху», а як ефективний спосіб комунікації з актуальних проблем, до вирішення яких готується кожен учасник групи. Закономірною є необхідність узгодження взаємозалежних освітніх систем (у нашому випадку – школи, закладу вищої освіти, закладу післядипломної освіти), закладаючи спільні базові критерії інноваційного розвитку освітнього простору. У цьому контексті слід розглядати проєктну діяльність, яка є однаково актуальною для всіх рівнів освіти і представляє особливу цінність для майбутнього педагога, який може її використовувати як у процесі власного професійного становлення, так і організовуючи навчально-виховний процес майбутніх школярів. Також узгодженість систем дозволяє поетапно розвивати свої компетентності, посилювати позицію суб'єкта навчання, а не пристосовуватись до специфіки умов кожної системи, втрачаючи свою індивідуальність.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у пошуку та розробці заходів, спрямованих на системне подолання найбільших небезпек, пов'язаних з неефективністю використання, а то й дискредитацією проєктних технологій, як-от: забезпечення особистісної орієнтованості процесу, адекватному формату застосування дистанційної роботи тощо. Все це в комплексі слугуватиме активному використанню можливостей не лише формальної освіти, а й неформальної та інформальної.

Література

- Бабійчук В. Г. Дистанційне навчання – сучасна форма підвищення кваліфікації педагогічних працівників галузі «природознавство» у системі післядипломної педагогічної освіти. Електронний збірник наукових праць Запорізького ОІППО. 2013. Випуск 4. С. 14–21. URL : <http://surl.li/fbrjrf>
- Богачков Ю. М., Биков В. Ю., Красношапка В. О., Кухаренко В. М., Пасіхов Ю. Я. Концепції дистанційного навчання школярів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2009. № 5 (13). URL : <http://surl.li/fbriu>
- Гевко І. В. Застосування цифрових інформаційних ресурсів в дистанційному навчанні. *Науковий журнал Хортицької національної академії. Scientific Journal of Khortytsia National Academy*. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота) : наук. журн. / [редкол. : В. В. Нечипоренко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2020. Вип. 1(2). С. 111–119. DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2020-2-11>
- Гончар О. Педагогічна взаємодія учасників навчального процесу в умовах дистанційної освіти. 36. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-ту ім. П. Тичини. Умань, 2012. Ч. 1. С. 58–65. URL : <http://surl.li/fbrjrp>
- Ковальчук В. І., Воротникова І. П. Моделі використання елементів дистанційного навчання в школі. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Т. 60, вип. 4. С. 58–76. URL : <http://surl.li/fbrid>
- Лотоцька А., Пасічник О. Організація дистанційного навчання в школі Методичні рекомендації. Міністерство освіти і науки України. 2020. 70 с. URL : <http://surl.li/ckqz>
- Мачача Т. Особливості організації та формування змісту дистанційного проєктно-технологічного навчання в умовах карантину. *Український педагогічний журнал*. 2020. № 3. С. 75–83.
- Національний технопарк з підвищення якості освіти: трансформація системи, розбудова НУШ, якість і доступність. МОН України. 2021. URL : <http://surl.li/fbraf>

- Організація та функціонування мережі ресурсних центрів дистанційної освіти загальноосвітніх навчальних закладів : монографія / авт. кол.: Богачков Ю. М., Биков В. Ю., Пінчук О. П. та ін. Київ : Атіка, 2014. 183 с. URL : <http://surl.li/fbqxp>
- Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник / / за заг. ред. С. М. Шкарлета, авт. Є. Баженков, О. Дубовик, Т. Бережна, та ін. Київ, 2022. 358 с. URL : <http://surl.li/cxswm>
- Положення про дистанційне навчання, Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://surl.li/aavty>
- Смірнова-Трибульська Є. М. Теоретичні і практичні аспекти використання в освіті інформатичних засобів Open Source. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 02: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*. 2006. Випуск 4 (11). URL : <http://surl.li/fbrhr>
- Стефаненко П. В. Технології дистанційного навчання в рамках безперервної освіти військових фахівців: актуалізація особистісної карти компетенцій. *Наукові праці Вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет»*. Серія : Педагогіка, психологія і соціологія. 2014. № 1(1). С. 121-125. URL : <http://surl.li/fbrcy>
- Україна в умовах воєнного стану. Інноваційна та проектна діяльність: Науково-методичний збірник / за заг. ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек». 2022. 140 с.
- Шуневич Б. І. Популяризація дистанційного навчання в освітніх закладах України. *Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*. 2013. № 7. С. 299–303. URL : <http://surl.li/fbrdo>
- Beckett G., Slater T. The project framework : a tool for language, content, and skills integration / *ELT Journal*. 2005. Vol. 59. № 2. P. 108–116.
- Jamalpur B., Kafila K., Chythanya K. and Kumar K. A comprehensive overview of online education – Impact on engineering students during COVID-19. *Materials Today: Proceedings*, 2021. URL : 10.1016/j.matpr.2021.01.749
- Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development, ООН, 2015. URL : <http://surl.li/fbrhl>

References

- Babiichuk, V. H. (2013). Distance learning – a modern form of improving the qualifications of educational workers in the "natural science" field in the system of postgraduate pedagogical education. *Scientific Works Collection of Zaporizhzhia Regional Institute of Continuing Pedagogical Education*, 4, 14–21. <http://surl.li/fbrif> (ukr).
- Bazhenkov E., Dubovik O. & Berezhna T. (2022). Education of Ukraine under wartime conditions. Informational and analytical collection. 358 p. URL: <http://surl.li/cxswm> (ukr).
- Bekket, H. & Sleiter, T. (2005). The project framework : a tool for language, content, and skills integration / *ELT Journal*. Vyp. 59. № 2. 108–116 (eng).
- Bohachkov, Y. M., Bykov, V. Y. & Pinchuk, O. P. et al. (2014). Organization and functioning of the network of resource centers of distance education of general educational institutions : Atika. <http://surl.li/fbqxp> (ukr).
- Bohachkov, Y. M., Bykov, V. Y., Krasnoshapka, V. O., Kukhareno, V. M., & Pasykhov, Y. Y. (2009). Concepts of distance learning for school students. *Information Technologies and Teaching Tools*, 5(13). <http://surl.li/fbriu> (ukr).
- Gonchar, O. (2012). Pedagogical interaction of participants in the educational process in the conditions of distance education. *Scientific Works of Uman State Pedagogical P. Tychna University*, 1, 58–65. (ukr).
- Hevko, I. V. (2020). Application of digital information resources in distance learning. *Scientific Journal of Khortytsia National Academy. (Series: Pedagogy. Social Work) : scientific journal* / [editorial board : V. Nechyporenko (chief editor) and others]. Zaporizhzhia : Publishing house of the Municipal Institution of Higher Education Khortytsia National Educational and Rehabilitation Academy of

- Zaporizhzhia Regional Council, Iss. 1(2). 111–119. DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2020-2-11> (ukr).
- Jamalpur B., Kafila K., Chythanya K. & Kumar K. A comprehensive overview of online education – Impact on engineering students during COVID-19. *Materials Today: Proceedings*, 2021. 10.1016/j.matpr.2021.01.749 (eng).
- Kovalchuk, V. I., & Vorotnikova, I. P. (2017). Models of using elements of distance learning in school. *Information Technologies and Teaching Tools*, 60(4), 58–76. (ukr).
- Lototska, A., & Pasichnyk, O. (2020). Organization of distance learning in school: Methodological recommendations : Ministry of Education and Science of Ukraine (ukr).
- Machacha, T. (2020). Features of organization and content formation of distance project-technological learning during quarantine. *Ukrainian Pedagogical Journal*, (3), 75–83. (ukr)
- Ministry of Education and Science of Ukraine. (2021). National Technopark for Quality Education: Transformation of the System, Development of the New Ukrainian School, Quality and Accessibility. <http://surl.li/fbraf> (ukr).
- On approval of the Regulation on Distance Learning. No. 466. (2013). Ministry of Education and Science of Ukraine. Retrieved from <http://surl.li/aavty> (ukr).
- Shkarlet, S. M. (Ed.). (2022). Ukraine under martial law. Innovative and project activities: Scientific and methodological collection : Bukrek (ukr).
- Shunevych, B.I. (2013). Popularization of distance learning in educational institutions of Ukraine. *Bulletin of the Lviv State University of Life Safety*, 7, 299–303. <http://surl.li/fbrdo> (ukr).
- Smirnova-Trybulska, Ye. M. (2006). Theoretical and practical aspects of using Open Source software in education. *Scientific Journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series 02: Computer-Oriented Learning Systems*, 4(11) <http://surl.li/fbrhr> (ukr).
- Stefanenko, P. V. (2014). Distance learning technologies within the framework of continuous education of military specialists: Actualization of the personal competence map. *Scientific Works of Higher Educational Institution "Donetsk National Technical University". Series: Pedagogy, psychology and sociology.*, 1(1), 121–125. <http://surl.li/fbrcy> (ukr).
- Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. (2015). United Nations. <http://surl.li/fbrhl> (eng).

PROJECT TECHNOLOGIES IN THE CONDITIONS OF THE DISTANCE FORMAT OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF THE TEACHER

Tetiana Franchuk, PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Pedagogy and Management of Educational Institution, Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University, Kamianets-Podilskyi, Ukraine, e-mail : franchuk@kpnu.edu.ua

Oleksandr Melnyk, a post-graduate student at the Department of Pedagogy and Management of Educational Institution, Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University, Kamianets-Podilskyi, Ukraine, e-mail : opndf22.melnyk@kpnu.edu.ua

The article deals with the issues of the relevance of distance education and analyzes the problems of ensuring its effectiveness in the context of the transition to competency-oriented/personality-oriented technologies. The essence of distance education and the problems that reduce its effectiveness in the conditions of modern realities and challenges of the time are analyzed. In particular, attention is focused on the practice of formal application of innovative technologies, which include project-based technologies characterized by a discrepancy in form and content (innovative form and traditionally informative and reproductive method of organizing educational activities in its context). The authors argue that educational activity systems of schools and professional training of teachers in higher education institutions should be studied in the context of common approaches to the functioning of interdependent systems. It is proved that an adequate personality-oriented system of organizing project activities of schoolchildren/students will comply with the basic principles of competency-based education and provide the basis for its implementation in the system of competency-based education. The article offers the author's model of organizing project-based learning in the distance education system and describes algorithms for its

implementation with a focus on the criteria of competency-based education and distance learning conditions. The model is equally relevant for the system of organizing educational activities of schoolchildren and professional training, as well as post-graduate education of teachers. Therefore, the problem is to systematically and gradually move towards innovative education, updating all the links and dependencies that ensure the systematic approach.

Keywords: *project; distance learning formats; competency-based education; model; structure.*

Авторський внесок кожного із співавторів: Франчук Т. Й. – 50 %, Мельник О. С. – 50 %.

Стаття надійшла до редакції / Received 27.02.2023

Прийнята до друку / Accepted 31.03.2023

Унікальність тексту 83,5 % (Unicheck ID1015123728)

© Франчук Тетяна Йосиповна, Мельник Олександр Сергійович